

RAD NA ULOGAMA STRIBOR I MALIK U PREDSTAVI ŠUMA STRIBOROVA

Trnačić, Matko

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **Josip Juraj Strossmayer University of Osijek, Academy of Arts and Culture in Osijek / Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Akademija za umjetnost i kulturu u Osijeku**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:251:069808>

Rights / Prava: [In copyright](#) / [Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-27**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the Academy of Arts and Culture in Osijek](#)

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU

AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU
ODSJEK ZA KAZALIŠNU UMJETNOST
SVEUČILIŠNI DIPLOMSKI STUDIJ LUTKARSKE ANIMACIJE

MATKO TRNAČIĆ

**RAD NA ULOGAMA STRIBOR I MALIK
U PREDSTAVI *ŠUMA STRIBOROVA***

DIPLOMSKI RAD

MENTORICA: Izv. prof. dr. art. Maja Lučić
SUMENTOR: Goran Guksić, umj. sur.

Osijek, 2024.

SVEUČILIŠTE JOSIPA JURJA STROSSMAYERA U OSIJEKU
AKADEMIJA ZA UMJETNOST I KULTURU U OSIJEKU

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja _____ potvrđujem da je moj
_____ rad diplomski/završni pod naslovom

te _____ mentorstvom

rezultat isključivo mojega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskog rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranog rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga završnog/diplomskog rada nije iskorišten za bilo koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

U Osijeku, _____

Potpis _____

SADRŽAJ

- 1. UVOD**
- 2. AUTORSKI TIM**
- 3. O AUTORICI**
- 4. ŠUMA STRIBOROVA (ORIGINAL)**
- 5. NAŠA INTERPRETACIJA**
 - 5.1. DRAMATURŠKE PROMJENE**
 - 5.2. OPIS PROSTORA IGRE**
 - 5.3. UVODNA SCENA**
 - 5.4. ŠTO SMO ZAPRAVO HTJELI**
 - 5.5. PROMJENE IZMEĐU SCENA**
 - 5.6. POSLJEDNJA SCENA**
 - 5.7. ODJAVA POGLAVLJA**
- 6. MOJ RAD NA ULOZI**
- 7. SCENOGRAFIJA I LUTKE (KOMUNIKACIJA)**
- 8. SVJETLO I GLAZBA**
- 9. ZAKLJUČAK**
- 10. SAŽETAK**
- 11. SUMMARY**
- 12. LITERATURA**
- 13. ŽIVOTOPIS**

1.UVOD

Umjetnost. Što mislimo kada čujemo tu riječ? Ne mogu govoriti u ime svih niti koristiti osobnu zamjenicu “mi”, ali mogu govoriti u svoje ime. Umjetnost za mene jest unutarnja težnja za vanjskim izričajem. Ono što te grebe unutra i želi biti slobodno. Ono što se želi izraziti. Pokazati nekomu drugome. Umjetnost je empatija. Sloboda. Izvedbena umjetnost je moj odabir izričaja. Moj kist u rukama slikara. Moja glina u rukama kipara. Moja lutka u rukama animatora. A ono što umjetnost čini umjetnosti jest nutrina koju pokažemo preko kista, gline i lutke.

U svom diplomskom radu pisat ću upravo o toj nutrini, glumi u lutkarstvu, o mom procesu shvaćanja i dolasku do rješenja. Pisat ću kako napraviti ulogu živom i aktivnom. O tome kako se ponašam u ansamblu te kako ansambl djeluje na mene. Zašto smo odabrali baš taj tekst i kako smo od teksta elementarne bajke napravili predstavu. Pokušat ću vam dočarati kako je bilo biti Matko, student glume i lutkarstva, u ovih par mjeseci rada. Pokazat ću vam kako lutkarstvo može i mora biti “viša umjetnost” i da je manje uvijek više. Da animator smije biti viđen, da lutka može komunicirati s animatorom, da glumci ne moraju nestati sa scene kada istu završe. Pročitat ćete kako smo nešto što već postoji dugo na sceni hrvatskog lutkarskog kazališta preuzeli i nastavili voditi svojim, nadamo se još boljim, putem.

Naš veliki pisac, redatelj i umjetnik Luko Paljetak je 1978. napravio presedan svojom predstavom *Postojani kositreći vojnik* animirajući ne samo lutke nego i scenografiju. Donio je tada na scenu hrvatskog lutkarstva nešto neviđeno i apsolutno nemoguće u očima tadašnje scene i gledatelja. Da, moguće je. Može se i tako. Mi smo sa svojom *Šumom Striborovom* Ivane Brlić-Mažuranić 2024. godine otišli još korak dalje. Kako s onime što se animira, tako i s odnosom animatora prema lutki i scenografiji.

2.AUTORSKI TIM

U predstavi igraju: Laura Kolesarić (Majka), Mateja Tustanovski (Guja, Djevojka i Domaći),
Luka Selman (Sin i Domaći) i Matko Trnačić (Stribor i Malik)

Mentorica: izv. prof. ArtD. Maja Lučić

Sumentor: Goran Guksić, umjetnički suradnik

Scenografiju izradila: Petra Burić

Mentorica: doc. art. Sheron Pimpi-Steiner

Sumentor: Davor Molnar, umjetnički suradnik

Lutke izradila: Ida Klarić

Mentorica: izv. prof. ArtD Ria Trdin

Sumentorica: ass. Lorna Kalazić Jelić

Majstor svjetla: Iva Slavić

Majstor tona: Ivan Dragičević

3. O AUTORICI

Ivana Brlić-Mažuranić rođena je u Ogulinu 1874. godine, a umrla 1938. godine u Zagrebu. Vjenčala se s Vatroslavom Brlićem, a s njim je imala i sedmero djece, stoga ne čudi da je odlično poznavala dječju psihu, želje i zanimacije. Takvo znanje omogućilo joj je razumijevanje naivnosti njihovog „dječjeg svijeta“. Akademija ju je dva puta predlagala za Nobelovu nagradu. Često je nazivana hrvatskim Andersenom, jer je svojom originalnošću i maštovitošću zaista uspjela stati rame uz rame svjetskim piscima. 1937. godine izabrana je, kao prva članica, za dopisnog člana JAZU.¹

„Kći je pravnik Vladimira Mažuranića i unuka pjesnika i bana Ivana Mažuranića. Školovala se privatno. Pisala je pjesme, pripovijetke, romane, basne, bajke, eseje i članke te se bavila i prevodilačkim i redaktorskim radom. Godine 1902. objavila je zbirku pripovijedaka i pjesama za djecu *Valjani i nevaljani*, a 1905. i drugu srodnu knjigu *Škola i praznici*. Jedinu samostalnu pjesničku zbirku *Slike* objavila je 1912. Njezina lirika, nastala u doba moderne, manje je vrijedan dio njezina opusa.“²

Šuma Striborova priča je, odnosno bajka iz ciklusa *Priče iz davnine* Ivane Brlić-Mažuranić koju je Ivana Brlić-Mažuranić objavila 1916. godine u izdanju Matice Hrvatske. *Priče iz davnina* priče su pretkršćanske slavenske mitologije. Ciklus *Priče iz davnine* ima osam priča (*Šuma Striborova*, *Regoč*, *Ribar Palunko i njegova žena*, *Sunce djever* i *Neva Nevičica*, *Lutonjica Toporko i devet župančića*, *Kako je Potjeh tražio istinu*, *Bratac Jaglenac i sestrice Rutvica i Jagor*). Prva verzija izdanja imala je prvih šest priča, dok su tek u trećem izdanju izdane još dvije priče.³

¹ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Ivana Brlić Mažuranić*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 25.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/brlic-mazuranic-ivana>>

² isto

³ isto

4. ŠUMA STRIBOROVA (ORIGINAL)

Šuma Striborova govori o starici, njezinom sinu i zločestoj snahi (Guji). Sin u čarobnoj šumi pronalazi Guju koja je neizmjerljivo lijepa te ju odluči odvesti kući ne bi li ju oženio, potpuno nesvjestan njenog podrijetla i začaranosti. Kada ju dovede kući, majka se razveseli i pomisli kako je to snaha koju ju je dugo čekala. Ispostavi se kako to nije slučaj. Ubrzo se Guja počne ponašati kao da je kuća njezina i kao da je Baka njena sluškinja. Stalno joj je naređivala, tjerala ju, prvo na lagane, a zatim (kada je Baka počinjala shvaćati kako je snaha zapravo guja) na teške zadatke, poput donošenja snijega iz dubokog dijela šume ili šarana iz zaleđenog jezera.

Baka je sve obavljala bez pogovora, a za to vrijeme Guja je sve više i više preuzimala kontrolu nad staričinim sinom. Starica nije sve obavljala sama. Dok je obavljala jedan od zadataka, na putu sretno mladu lijepu djevojku koja joj ponudi luč; da ih zapali ne bi li se ugrijala. Starica, kada je došla kući, zapali luči te iz njih iskoče mali Domaći, malene iskrevatre, koje su dovoljno šašave i zabavne da Baku razvesele te ona zaboravi u kakvoj je situaciji. Kada je zabava splasnula, iz grupe Domaćih izađe Malik Tintilinić koji kaže Baki da postavi Guji zamku, kako bi joj svi vidjeli pravo lice. Baka na stol postavi svračja jaja kako bi Guja od gladi i pohlepe isplazila svoj dugi jezik.

Tako i bi. Svi su vidjeli njezino pravo lice i baka je mislila da je sve riješila, no Sin nije bio tog mišljenja. Kada vidje kako je Guja podivljala oko svračjih jaja, optuži svoju majku za vještice i protjera je iz kuće. Baka se očajna nađe u hladnoj šumi, gdje opet zapali luči kako bi tražila pomoć. Domaći se, s Malikom, pokažu Baki i odvedu ju na brdo gdje se nalazi Stribor, koji će riješiti sve njene probleme. Stribor joj ponudi vječnu mladost bez briga i problema, s uvjetom da više nikada neće vidjeti svoga sina. Baka to odbije; radije bi živjela u ovoj nesreći znajući za svoga sina, nego u svojoj sreći svijeta bez sina. Kada je to izgovorila, cijela čarolija začarane šume nestane s Gujom i sve se vrati u normalnu običnu šumu. Sin poslije oženi onu lijepu, mladu djevojku što je prodavala luči i svi su živjeli sretno do kraja života.

5. NAŠA INTERPRETACIJA

„Bajka (od glagola bajati, što znači vračati, čarati, prema istoznačnom glagolu gatati postoji i danas zastarjeli naziv gatka) osobita je književna vrsta u kojoj se čudesno i nadnaravno prepleće sa zbiljskim na takav način da između prirodnog i natprirodnog, stvarnog i izmišljenog, mogućeg i nemogućeg, nema pravih suprotnosti.“⁴

Ništa drugačije nije niti sa *Šumom Striborovom*. Ovo je bajka s pomalo elementarnim rješenjima koji nemaju put, odnosno proces dolaska do raspleta, on se jednostavno dogodi. Nama to dakako nije bio cilj. Više smo se htjeli fokusirati na taj “put”, proces dolaska do stvari, odnosno do rješenja. Stoga je prvo bilo bitno adaptirati tekst, priču Ivane Brlić-Mažuranić, napraviti ju direktnijom, upravnijom. Od proznoga smo teksta napraviti dramski. Originalni prozni tekst sadrži popriličan broj opisnih rečenica koje je trebalo pretvoriti u dramske replike, a rečenice koje su opisne koristili smo za bolje osmišljavanje atmosfere cijele predstave. Uglavnom smo se držali linije radnje koju je napisala Ivana Brlić-Mažuranić, uz neke preinake tj. dramaturške promjene. Zato ću u ovom poglavlju pisati o scenama koje su dramaturški promijenjene.

5.1. DRAMATURŠKE PROMJENE

U našoj interpretaciji *Šume Striborove* dogodile su se dramaturške promjene. U originalnoj verziji priče postoji Djevojka koja Baki proda luči iz kojih će, kada Baka zapali vatru, iskočiti Domaći, a s njima i Malik. Mi nismo iskoristili djevojku zato što smo htjeli pokazati kako je Guja upravo ta Djevojka koja je začarana te će padom “kletve” pasti i njena čarolija koja ju je pretvorila u Guju. To možemo vidjeti u uvodnoj sceni (iduće potpoglavlje) gdje Mateja zapravo ne bude Guja od samog početka, nego zbog vlastite pohlepe kao kaznu dobije Guju od Stribora. Htjeli smo da Guja, kada se pretvori u djevojku, bude ženom Sina. S time smo izgubili lik Djevojke s luči, a s tim i Malika.

⁴ Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2005., str. 107.

5.2. OPIS PROSTORA IGRE

Na početku predstave na sceni se nalazi stol, na kojemu animiramo lutke, otprilike promjera 90 cm x 2 m koji je prekriven bijelim stolnjakom. Na njemu se nalaze s lijeve i desne strane po tri drveta. Na desnoj strani, uz tri drveta, nalazi se i krevet za spavanje. dok je na lijevoj strani, uz tri drveta i kamin. Na sredini stola nalazi se panj na kojeg je naslonjena sjekira te blagovaonski stol s dva stolca. U tom prostoru, koji sam sad opisao, nalaze se i dvije lutke. Jedna je lutka Sina koji je naslonjen na panj sa sjekirom, a druga je lutka Bake koja je naslonjena na stol. Sa strane u prostoriji sjede glumci. Na desnoj strani sjedi Luka Selman, a na lijevoj Mateja Tustanovski i Laura Kolesarić. Matko Trnačić (ja) ,koji igra Stribora, stoji iza stola i glumaca koji sjede na stolcima. Osim stola, kao glavnog prostora igre, koristimo i prostor oko stola i iza stola kao svojevrsnu čekaonicu glumaca dok čekaju svoj red za igru tj. animaciju lutke.

5.3. UVODNA SCENA

...Pali se svjetlo reflektora koji se nalazi iza mojih leđa tako mi praveći sjenu. Govorim na mikrofona: “Zađe li tko god u Šumu Striborovu, a ne zna da se u toj šumi svakojaka čuda događaju, nauči na teži ili na lakši način da se u njoj događaju luda dobra, ali i naopaka. Svakome po zaslugi. Morala je pak ta šuma ostati začarana dokle god u nju ne stupi onaj kojeg je bitnija njegova ili njezina nevolja nego li sva sreća ovoga svijeta.” ,na repliku, “...dokle god u nju ne stupi onaj...”, ustaju glumice Mateja i Laura te obje krenu prema lutki Bake koja je naslonjena na blagovaonski stol, ali Mateja je bila brža. Kada ja, kao Stribor, vidim Matejinu pohlepu i kako je Laura prepustila lutku Bake Mateji, odlučim reagirati tako što Mateji dodijelim lutku Guje, a Lauri to daje priliku da krene prema Baki. Na mikrofona krenem proizvoditi zvukove zmijske i animirati lutku Guje koja se kreće prema Mateji, kao da ju mamim. Mateja, oduševljena naklonošću Stribora, preuzme lutku i krene ju animirati. Pogledam Lauru i tako joj sugeriram da bez straha uzme Baku te ju ispratim pogledom do njenog stolca. Zatim pogledam Luku, Luka ustane i krene prema lutki Sina. Luka krene animirati lutku Sina tako što uzme sjekiru i krene cijepati panj. Mateja na sceni

odigra transformaciju “spajanja” lutke s animatorom i nakon transformacije Gujom krene zavoditi Sina. Sa scene, odnosno lutkarskog stola, mičem stol i stolce kako Guja pređe ispred kojeg predmeta, tako da središnji prostor bude slobodan za igru i time radnju smještamo u šumu. Stribor (ja) je cijelo vrijeme na sceni s mikrofonom u ruci te proizvodi zvukove zmije, odnosno Guje, dok ju Mateja animira. Guja uspješno zavede, odnosno začara Luku poljupcem.

5.4. ŠTO SMO ZAPRAVO HTJELI?

„Omiljena i često rabljena riječ u modernom je dobu: demistifikacija. Lutkari miču paravan, pokazuju se gledateljima, ne skrivaju ‘kako se to radi’, ne pretvaraju se da je duša lutke unutar nje nego ponosno pokazuju da su oni ta „duša“, koju lutki mogu i oduzeti. Ruše iluziju, ponekad na štetu čarolije, a često uz golem dobitak, koji ostvaruje upravo bogatstvo suodnosa lutke i njezina čovjeka.”⁵

Osim glumačko-lutkarske igre iliti odnosa, mislili smo i na atmosferu predstave. Smatrali smo kako je veoma bitno da cijela predstava odnosno priča bude pojačana atmosferom. Koristili smo pozadinsku glazbu cijelo vrijeme kroz predstavu, a mijenjali ju ovisno o željenom efektu. Tako je na početku predstave i u scenama šume glazba mistična i spora s dozom “jeze”, dok je glazba u scenama kuće opuštana, lagana i rekao bih “mekana”. Ako ne animacijom ili glumom, nekog smo pridobili atmosferom koja je isto tako “animabilna” i “igriva” kao i bilo koji drugi vid izvođenja. Prvom uvodnom scenom pokazali smo tko je tko. Tko s kime upravlja. Tko koju lutku animira i je li ju izabrao s namjerom ili dobio tj. zaslužio kaznom.

S uvodom smo se dosta mučili, jer nismo znali na koji način želimo prikazati Stribora. Bilo je važno zadati jasna pravila igre i točan koncept u kojemu se mi onda možemo igrati, a to smo dobili kada smo jasno odredili uvodnu scenu. Prvo smo mislili da Stribor treba biti ogromna predimenzionirana lutka, zatim da bude samo nasnimljen glas, zatim da ga uopće ne bude, nego da samo čujemo općenitu naraciju na snimku. Onda smo razmišljali što bi se dogodilo i kakav bi utjecaj imalo to da Stribor bude osoba od “krvi i mesa”, prisutna s nama

⁵ Kroflin, Livija, *Duša u stvari*, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, 2020., str. 165.

na sceni. To nam se svidjelo, ali i dalje nismo znali što on radi, tko je on i kako ga najtočnije prikazati i u kakvom je odnosu s ostalim glumcima i treba li on možda lutku? Rješenje nam je bilo pred nosom, ali nismo ga vidjeli. Ja sam animirao Malika, lutku Domaćih, i glumio sam Stribora. Odjednom nam je sinulo kako bi bilo dobro nekako povezati Stribora i Malika. Oboje su magična bića, jedan bez animatora, a drugi bez lutke. Je li Stribor Malik ili je Malik Striborov poslanik ili oboje?

5.5. PROMJENE IZMEĐU SCENA

Promjene između scena odlučili smo, također, raditi znakovito. Za dobru i točnu tehničku promjenu važno je da glumac zna tko točno što mijenja, koji dio scenografije drži i kojom brzinom spušta, odnosno diže rekvizit na sceni (lutkarski stol). Na lutkarskom stolu za scenu šume imali smo šest drveća, a za scenu kuće kamin, stol i stolce, krevet i kulisu zida kuće iza kreveta. Kako su tekle same promjene najlakše ću vam objasniti na primjeru kada Guja drugi put šalje Baku u šumu po svračja jaja.

...Nakon što Baka kao lutka ne uspije pronaći jaja, Laura kao animatorica odustaje od animacije lutke Bake. To primijeti Malik koji je na sceni iza jednog od šest drveća koja tvore šumu. Osim što to primijeti Malik kao lutka, to primijetim i ja kao glumac. Zagrljajem smirim Lauru, stavim na scenu krevet između dva drveta na desnoj strani, uzmem lutku Bake i položim ju u krevet. Laura dođe do svoje lutke i ponovno ju prihvati te animira. Malika stavim na granu i promatram Lauru. Tada se pojavi Mateja koja igra Guju i krene prema Baki, a ja se okrenem prema njoj i krenem hodati prema njoj. Maknem dva drveta s lijeve strane, Mateja postavi kamin, ja maknem središnja dva drveta, Mateja stavi stol i stolce, ja maknem dva drveta s desna. Mateja krene prema Baki i Lauri. Ja joj stanem na put. Uzmem lutku Malika i s njim donesem košaricu svračjih jaja. Mateja, odnosno Guja bijesna uzme lutku i uđe u scenu koja je sada kuća...

Bilo je važno da scenske promjene ne budu samo tehnički odrađene, nego da se u njih podvuče i još jedna linija radnje. Uvijek si u karakteru i iz njega ne izlaziš dok ne dođe naklon. Tako smo promjene i radili, u energiji likova, odnosno karaktera koje smo igrali. Mateja i ja igrali smo takoreći “partiju šaha” između Guje i Stribora te tako produbili vid u njihov odnos. Htjeli smo postići da publici bude jasnije tko je s kim u kakvom odnosu, a kao

odlična prilika za to pokazale su se scene promjene. U scenama uvoda, promjenama, i posljednjoj sceni dobili smo taj “drugi sloj” predstave iz koje se, nadam se, uspješno čitala dubina predstave odnosno kompleksnije čitanje elementarne bajke kao što je *Šuma Striborova*. Mateja je na scenu, odnosno lutkarski stol, postavljala scenografiju kuće zato što je kuća prostor u kojemu ona vlada tj. ima kontrolu nad likovima u tom prostoru. Zapovijeda Baki što da radi i ponaša se kao da je ona vlasnica kuće. Dok sam, s druge strane, ja micao šumu, zato što je šuma prostor u kojemu Stribor vlada. Zašto sam se povlačio tokom napada Guje? Zato što sam znao da imam šah-mat. Znao sam da ću ju razbjesniti kada na scenu postavim svračja jaja i tako pred njenim očima pokazati da pomažem Baki.

5.6 POSLJEDNJA SCENA

Nakon što Baka ne uspije pokazati Sinu pravo lice Guje, Sin ju otjera iz kuće s replikom: “Odlazi, vještice stara!!!” , Mateja i Luka odlaze na svoje stolce. Na sceni i dalje stoji kuća, no promjena u šumu se ne događa, jer Laura odustaje od animiranja Bake i kreće prema svom stolcu. Ja kao Stribor odlazim u snop svjetla kojeg projicira reflektor iza stola i govorim Baki kako treba zaboraviti sina i Guju i da će dobiti sve što poželi. Svoju mladost, svoju ljepotu, nazad svoje rodno selo, roditelje i sreću kakvu u zadnje vrijeme nije imala, da neće više biti muke niti tragedije.

“...Baka pita: “Što će biti s mojim sinom?”, Stribor odgovara, “Bako, ali Sin je svoje odabrao, sada je vrijeme da ti izabereš!”, Baka govori, “Radije biram sjećati se svoga sina nego da imam svu sreću ovog svijeta!”.

U tom trenutku sve stane. Zaustavi se i glazba. Ovdje smo namjerno stali, jer nam se jednom u improvizaciji scene, tj. ove situacije dogodilo da zaista nismo znali što dalje i izgledalo je točno. To smo i zadržali i pojačali značenje “tihih” rečenica, odnosno pogleda koji su se izmjenjivali. Mateju lutka Guje koju je držala niz tijelo “povuče” prema stolu i Mateja krene igrati transformaciju iz Guje u djevojku. Transformaciju smo prikazali kroz Striborov dolazak do Mateje, odnosno Guje te njenim ispuštanjem lutke Guje i dobivanjem (od Stribora) lutke Djevojke. Dobila je lutku kao plod njene samilosti nad Bakinom sudbinom.

Tu nam se dogodila dramaturška promjena o kojoj sam ranije pisao; željeli smo da Guja nije nužno zlo, nego da ju je Stribor kaznio zbog njene pohlepe. Kazna je pala kao i kletva šume. Sve je to „posljedica“ Bakinog izbora. Baka je radije odabrala život u nesreći, nego u svoj sreći ovog svijeta. Sjetimo se početne scene u kojoj Stribor govori: “Zađe li tko god u Šumu Striborovu, a ne zna da se u toj šumi svakojaka čuda događaju, nauči na teži ili na lakši način da se u njoj događaju luda dobra, ali i naopaka. Svakome po zaslugi. Morala je pak ta šuma ostati začarana dokle god u nju ne stupi onaj ili ona kojoj je bitnija njegova ili njezina nevolja nego li sva sreća ovoga svijeta.”

Za kraj predstave odlučili smo prikazati „normalan“ dan Bake, Sina i Djevojke kako su sretni i zadovoljni svojim načinom života. Baka i Djevojka zajedno spremaju kuću te Baka uči Djevojku kako da spremi ručak. Dolazi Sin i sve tri lutke se zagrlje i pogledaju, a zatim to naprave i glumci. Pogledaju se. Time smo zapravo ostavili otvoren kraj. Je li se sve ovo prije uopće dogodilo ili je samo bio ružan i traumatičan san? Ili nešto treće?

5.7. ODJAVA POGLAVLJA

Pisao sam o ovim pojedinačnim, izabranim scenama zato što imaju dramaturške promjene. Mislim kako su upravo one okosnica predstave, odnosno našeg koncepta i naše interpretacije. Sve scene koje se događaju između ovih scena zapravo prate liniju radnje bajke onako kako ju je napisala Ivana Brlić-Mažuranić. Važne činjenice napisane u ovom poglavlju su upravo one kojih se tiče dramaturška promjena. Guja, kao začarana Djevojka te Malik, kao Stribor, odnosno njegov poslanik. Poigrali smo se s odnosom: lutka-glumac, glumac-glumac i lutka-lutka. Kako su ti odnosi dosta komplicirani, bilo nam je teško to shvatiti, a zatim i igrati. Poglavitito je teško o tome pisati, a da u svojim rečenicama mogu reći sve.

6. RAD NA ULOZI

ULOGE: MALIK TINTILINIĆ I STRIBOR

Slaveni su Striboga/Stribora predstavljali kao sjedokosog imućnog starca, koji je obučen u tamnoplavu odjeću i u ruci drži zlatni luk. Prema legendi, Stribor je živio na kraju svijeta i zato je rijetko bio u društvu drugih bogova, dolazio je samo u iznimnim slučajevima; ako im je bila potrebna pomoć za pobjedu u ratovima.

Kažu: „Igraš Boga“. Može. Kako se igra Bog? Zanimljivo je reći da glumiš Boga. Tko je Bog? Čiji Bog? Dobar ili zao? Koja je uopće definicija Boga? Je li riječ o bogu ili Bogu? To su samo neka od pitanja koja sam imao u glavi kada sam postavljao karakter Stribora.

- “Bog (grč. *θεός*, *theós*, lat. *Deus*, sanskrt. *bhagas*, semitski *El*, *Elohim*, hebr. *Jahve*, arap. *Allah*), sveto, najviše biće, stvoritelj svijeta; apsolutno i potpuno biće, uzrok i smisao svega što postoji.”⁶
- “Bog je jedan od termina koji opisuje savršeno, nadljudsko biće, za koje se vjeruje da je stvoritelj svijeta i upravljač čovjekove sudbine.”⁷

Rečenica “Upravljač čovjekove sudbine” je rečenica koja mi je pomogla, odnosno nama, da shvatimo tko je Stribor i što on zapravo želi i radi. Najvažnije je bilo da ja to shvatim. Moram priznati da zaista nije bilo lako. Štoviše bilo je začudno i zbunjujuće, ali za glumca je to zapravo izazov, barem za mene. Kada igraš ulogu koja ima promjenu karaktera, kada imaš lika koji ima prepreku, manu, neku zapreku preko koje ne može prijeći, a situacija ga tjera na to, onda imaš što i igrati. Barem mi tako kažemo. “Mi”, u našem “studoglumačkom” žargonu. Koju promjenu ima bog? Kakvu zapreku može imati bog koji je savršeno nadnaravno biće? Morao sam prvo otkriti tko je karakter kojeg igram. Razmišljao sam o tome da bude starozavjetni Bog iz Biblije, koji se osvećuje, kažnjava neposluh, koji je

⁶ Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Bog*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 15.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/bog>>

⁷ Udruga Pravi put, *Ubiti Boga da bi se postalo Bogom*, 2017. Pristupljeno 15.8.2024. <<https://www.udrugapraviput.com/kolumne/ubiti-boga-da-bi-se-postalo-bogom/>>

strog i nepristupačan. Karakter kojeg se ljudi boje. Onaj koji je možda takav jer ga njegovih ruku djelo ne poštuje, i još ga ne slave, i ne štiju.

Razmišljao sam da budem novozavjetni Bog, milosrdni, onaj koji prašta, onaj koji je svog Sina dao na zemlju za otkup ljudskih grijeha. Onaj koji svakoga prima u svoje krilo. Ili da budem pogani bog? Onda sam shvatio da, čak i ako idem iz te perspektive neću dobiti puno, jer i dalje ne mogu znati tko sam i kakvog karaktera. Trebam još dublje. Nikako nisam mogao shvatiti zašto sam na svijet koji sam ja stvorio donio nešto zločesto poput Guje? (S obzirom da Baki i Sinu želim dobro.) Možda da probam iz odnosa? To nikad nije greška.

Sljedeći je „upitnik nad glavom“ bio moj odnos s Gujom. Volim ju. Moja je. Ja sam joj dao život. Volim ju iako znam da je pogriješila, znam da je bila pohlepna. S druge strane, volim i Baku i Sina. Kako ljubav može štetiti? Ako sam na svijet donio Guju, onda ne volim Baku i Sina. Ona im zagorčava život i nikako nemaju ugodan život. To nije život. A možda je baš to ljubav. Naučiti ih kako da žive i kada su u nesreći. Možda sam Guju donio na svijet da ih naučim vrijednostima koje imaju, a na koje ne gledaju. Možda je Guja moj Sin koji je tu da sve promijeni. Možda je ona začarana i treba pravu ljubav da shvati da je pod magijom. Bilo mi je jako važno shvatiti koji je odnos Stribora i Guje. Mislio sam da ću na temelju tog odnosa moći izgraditi cijeli karakter, a s izradom svog karaktera možemo izgraditi cijelu priču. Tako se barem meni činilo. Mentorica prof. Maja Lučić nas je par puta navela na početak i kraj predstave. Ako shvatimo kako ćemo igrati početak, sve ostalo će nam se samo posložiti, rekla je. Taj početak sam ja. Ja sam igrao početak. Stoga sam puno razgovarao i s mentoricom i s kolegama, najviše s Matejom. Znali smo i po par sati sjediti i pričati o tome tko je Stribor i kakav odnos ima s Gujom. Bilo je puno ulica. Onih jednosmjernih, dvosmjernih pa i slijepih. Imali smo jako puno opcija. Odjednom, kao da od cijele šume nisam uspio vidjeti drvo. Možda sam malo previše filozofirao. Nije škodilo svakako. No, ja i dalje nisam imao ulogu. Zbog nemogućnosti pronalaženja Stribora, nikako nisam mogao pronaći ni Malika.

Malik je stolna lutka, ima pokretne ruke i noge te štapić za animiranje na leđima. Dosta brzo sam pronašao način animacije i karakter tog „malca“. Lutka je dosta mala proporcijom pa sam morao vidjeti kako se animira, a da ne bude sitno. On je vatra. Iskra. Skakat će. Bila mi je misao. Kao da ga stalno nešto peče. Vatru da peče vatra? Da. Sa štapićem koji se nalazio na leđima sam okretao lutku i poskakivao s njom dok bi bila na mjestu. On je zabava i veselje. Ima jasan cilj. Pomoći. Biti tu za nekoga. Imati namjenu. Ali, nema promjenu. Isti je. Crno-bijeli. Samo dobar. Onda sam shvatio kako Stribor i Malik mogu biti isti lik. Dvije strane iste medalje. Jedna strana je Stribor, a druga Malik. Stribor je

magično biće koji može imati bilo koji oblik. Njegov oblik u ovom svijetu bit će Domaći, Malik. S tom odlukom mijenjala nam se i dramaturgija. Iako u originalu Malik Baku odvede do Stribora da joj pomogne. Na svijet je došao tako što je Baka kupila luči od djevojke. Kada ih je zapalila izletjeli bi Domaći. Mi u priči nismo imali Djevojku s luči. Pa mi je logično rješenje bilo da su Stribor i Malik povezani, a kasnije sam došao na ideju da su zapravo isti lik. Time što su Stribor i Malik isti lik, dobio sam mnogo, jer sam mogao biti najbolje od oba svijeta. Tako da sam luk uloge gradio preko oba lika, zapravo kao da igram jednu ulogu. Unutarnju radnju i odnos gradio sam dok sam sjedio na stolcu i promatrao događanja na sceni. Tako da kada se pojavim na sceni, bio Malik ili Stribor, znam da ne idem iz nulte pozicije. Ono što mi je ostalo kao pitanje na koje nisam siguran imam li i dalje odgovor jest: “Zašto stvoriti nešto što ljudima nanosi bol kao što je Guja?” Moj pokušaj odgovora leži upravo u tom starozavjetnom Bogu. Stribor je stvorio Guju kako bi ljude naučio poštovanju. Zbog toga da Baku i Sina nauči poštovanju i da im lekciju. Ne može se spoznati sreća dok se ne nađeš u nesreći. To pitanje me stvarno podsvjesno konstantno mučilo i vjerojatno me to kočilo kod izvođenja na probama. Imao sam odlično vodstvo od sumentora Gorana Guksića i mentorice prof. Maje Lučić. Nježno i snažno su me vodili kroz proces da sam shvatim kako doći do željenog rezultata. Uvijek su znali što, kako i kada reći. Uvijek sam znao što se od mene želi, odnosno što se treba dogoditi u situaciji. To moram pohvaliti ovako u pisanoj formi.

“Nismo imali vremena. Da smo bar imali još par dana. Ma samo dva dana.”, rečenice su to koje se vrlo često čuju u kazalištu pa tako i na akademiji. Umjetničko djelo nikada nije gotovo. Tako ni moja uloga nije gotova, niti usavršena. Nadam se daljnjim izvedbama kako bih svoju ulogu doveo do savršenstva kakvo na sceni i mora biti. Proces je stvar koja se tiče isključivo tima koji sudjeluje u predstavi. Proces se uveliko razlikuje od same izvedbe. Prvo, kada izvedba krene nema povratka, živa je, a povrh svega, odnosno ono što je najbitnije, ispred tebe sjede ljudi, odnosno publika koja s tobom dijeli tvoju izvedbu. Publika ne mora razmišljati o tome jesam li ja, iliti mi, imao vremena da napravim sve što sam htio. Ono što oni vide, vide sada pa makar i da sam tri godine radio na predstavi. Proces je stvar koja je potrebna za nas, glumce, za naš tim. A što se vremena rada tiče, to spada u kategoriju “Što bi bilo, kada bi bilo”.

Na kraju sam apsolutno imao sve što mi je potrebno da odigram svoju ulogu Stribora, tako i Malika. Znao sam, odnosno namaštao sam, prošlost svojih likova pa tako i budućnost što se s njima dogodilo nakon završetka predstave. To mi je oduvijek pomagalo oko likova koje sam igrao. Stoga, ni ova uloga nije izuzetak. Svi zajedno, nas četvero glumaca pomogli

smo jedni drugima da dođemo do svojih uloga i da od plošnih likova napravimo žive ljude, u ovom slučaju lutke i ljude.

7. SCENOGRAFIJA I LUTKE KOMUNIKACIJA

Naša ideja bila je da scenografija bude jednostavna i lako sklopiva, jer smo razmišljali i o budućnosti predstave u kojoj bismo kao slobodni umjetnici sami sebi morali prenositi scenografiju pa smo zbog toga htjeli da bude funkcionalna i jednostavna toliko da stane u jedan automobil. Zamislite veliku knjigu koja se postavi na veliki stol, zatim se otvori i iz nje iskoči prostor kuće odnosno šume, zatim ako bi se scena mijenjala, okretala bi se stranica iz koje bi ponovno “iskočila” druga scena. To nažalost nismo dobili, jer se nismo dobro sporazumjeli sa scenografkinjom. Možda nismo bili dovoljno jasni, možda ni mi nju nismo razumjeli, ali ono bitno jest to da nismo znali komunicirati jedni s drugima. Ako kao scenograf imaš pitanje, moraš biti sposoban to iskomunicirati s glumcima koji nešto zahtijevaju, a zahtijevaju, ne zbog vlastite volje nego zato što je to potrebno predstavi. Kada bismo svi radili za predstavu, imali bismo isti cilj. Na kraju smo, od scenografije, umjesto “otvorene knjige” dobili šest stabala za šumu, stol, dva stolca, krevet i kamin za kuću. Ne želim ulaziti u nečiji kreativni rad, ali to sigurno nije ono što smo mi htjeli. Na kraju smo napravili predstavu s onim što smo imali i ispalo je kao da smo tako i htjeli. Zadovoljan sam što je scenografija na kraju bila takva kakva jest. Moje zadovoljstvo ne mijenja činjenicu da to nije ono što smo tražili. To zapravo samo pokazuje našu sposobnost prilagodbe. To smatram vrlinom. Mogućnost prilagodbe u današnjem “profesionalnom svijetu” je i više nego vrlina. Studentica koja nam je izrađivala lutke s nama je pronašla komunikaciju i vrlo je brzo i spretno izrađivala lutke onakve kakve smo tražili i htjeli.

Lutke su bile animabilne, snažne i estetične. Na svaku našu ideju lutkarska tehnologinja spremno je odgovarala i nudila nam više od jednog rješenja. Lutke su zamišljene da budu stolne, dakle da se animiraju na podlozi, s jednim štapićem na leđima. Moja lutka Malika punog je volumena izrađena od spužve, a presvučena vunom, odnosno plišom kao kostimom. Lutka Bake bila je također punog volumena, izrađena od spužve, a presvučena tkaninom koja joj je dala na karakteru. Imala je crnu suknju i bijelu lanenu košulju te pregaču preko suknje. Baka je okrugla, bez vrata, s jednim štapićem na leđima te “lamatavim” laganim rukama i nogama kako bi se s njima moglo animacijski poigrati i zaigrati. Osim

lutaka Malika i Bake, imamo i lutku Sina i Djevojku koji također imaju jedan štapić na leđima, savitljiva koljena na nogama i pokretnim rukama. Imamo i jednu "skupnu" lutku izrađenu od kartona. Plošna je i služi za kazalište sjena. U priči, kada se otkrije da je snaha zapravo zmija, animira se ispod stola, a animacija se projicira na platno koje je stolnjak preko stola na kojemu igramo.

Domaći su, također, trebali biti skupna lutka koji su bili prstolutke. Zapravo jedna cijela rukavica od koje su prsti bili izrađeni kao male lutkice. Mi smo dali odrezati svaku tu prstolutku te od skupne lutke napravili desetak pojedinačnih kako bi više razigrali scenu Domaćih unutar predstave. Na kraju imamo i lutku Guje koja je zadavala najviše animacijskih problema, posljedično, najviše Mateji koja ju je animirala. Izrađena je tako da ima pokretnu glavu i štapić na glavi. Imala je i štapić na leđima te noge i veliki rep. Predviđena je, barem izradom, za animaciju u dvoje, jer jedna osoba vrlo teško može animirati takvu lutku. Stoga smo u dogovoru s mentoricom i tehnologinjom uspjeli doći do rješenja u kojemu su obje strane zadovoljne. Tehnologinja će doraditi lutku kako bi bila prilagođenija animaciji, a ja sam Mateji ponekad "uskakao" kao pomoćni animator. Na kraju smo se pokazali kao dobar tim, jer smo nekako uspjeli iskomunicirati i riješiti stvari profesionalno i onako kako kazališna ekipa to i treba raditi. Profesionalnim razgovorom.

8. SVJETLO I GLAZBA

Svjetlo nam je bila jako bitna komponenta, stoga smo što prije morali imati nekoga da nam ta svjetla i vodi. Za naše tehničare izabrali smo Ivu Slavić i Ivana Dragičevića koji ne samo da su vodili svjetlo i glazbu, nego su i sugerirali što i kako izgleda izvana. Od svjetlosnih brojeva imali smo prednji plan svjetala, srednji plan bočnih reflektora (koji su pravili koridor na stol) te zadnji plan; reflektor okrenut prema publici tako da je pravio kontraplan. Srednji plan je onaj najvažniji. U njemu se nalazio stol sa scenografijom i lutkama, tzv. lutkarska scena. Reflektore smo postavili bočno na lijevoj i desnoj strani stola te smo po potrebi osvijetlili prednji dio sa središnjim reflektorom od naprijed. Intenzitet reflektora bio je na otprilike 30-50 posto, a time smo pojačavali mistiku prostora, odnosno napravili atmosferu. U zadnjem planu nalazio se jedan reflektor koji je okrenut prema publici, Stribor se na početku predstave nalazi u tom svjetlu. Tako smo dobili siluetu čovjeka, kao i njegov tajanstveni identitet. Opće svjetlo kuće bilo je obično svjetlo reflektora gdje smo se igrali s intenzitetom reflektora, ovisno u kojim situacijama smo htjeli što postići. Npr, kada Guja jede miševu scenu smo intenzitetom smanjili, ne bismo li pojačali strah i sablasnost situacije. Za svjetlo šume koristili smo led-reflektore koji daju željenu boju scene. Dakle, šuma je bila obojena bjelkastim svjetlom kako bi dočarali atmosferu hladnoće šume. Ponekad bi bila i plave boje. Kako smo išli prema kraju predstave boja šume se smanjivala, zato što je postajala sve hladnija. Tako u prvoj šumi imamo tamno plavo svjetlo, a pred kraj sve bjelije. Za finalnu scenu (kada Stribor Baki daje opcije između kojih bira) izabrali smo zelenu boju, zato što smo Striborov prostor zamislili kao prirodu bogatu zelenilom.

Što se tiče glazbe, svu glazbu u predstavi komponirao je Luka Selman. Glazbu je od prije imao spremnu, jer je već duže vrijeme imao plan raditi *Šumu Striborovu*. Glazba je uvelike pomogla oko pravljenja atmosfere predstave, a i pomagala je glumcima kod igre. Podebljala je glumačko-lutkarsku igru kao i cijeli dojam predstave. Zapravo, kroz cijelu predstavu u pozadini smo imali glazbu. Osim u jednom trenutku, koji sam već ranije opisao, kada je zavladala potpuna tišina; kada Baka radije izabere nesreću nego svu sreću ovoga svijeta.

9.ZAKLJUČAK

Ne znam mogu li i vjerujem li uopće da pišem zaključak svog diplomskog rada iz lutkarstva, ali evo slova dolaze. U životu je sve moguće, tako i u umjetnosti. Mislim da se nikada neću prestati boriti za nove, eksperimentalne forme u kazalištu. Mislim da ću uvijek pokušavati nešto novo i drugačije. To netko mora. To bi trebali svi. Kazalište je mrtvo ako nema promjena. Ako cijeli svoj radni vijek radimo iste stvari. One koje funkcioniraju. Ne treba funkcionirati. Neka ne valja.. Učimo. Rastemo. Neka kritiziraju, to nam sve treba i sve nam koristi.

U ovom procesu bilo je svega. I razmirica, i ljubavi, i shvaćanja, i nesloge. Da toga nije bilo, ne bi bilo ni produkta za koji smatram da je na kraju izašao kao vrlo dobra predstava. Samo da je bilo još malo vremena! Uvijek sam bio mišljenja da ne postoji samo gluma i samo lutkarstvo. Za mene gluma i lutkarstvo ne postoje kao dvije odvojene umjetnosti i zasad mi to mišljenje nitko nije promijenio. Ja sam izabrao biti izvedbeni umjetnik, glumac koji katkad glumi tijelom, nekad glasom, nekad predmetom, a ponekad lutkom. Tehnika učenja jednog i drugog je svakako drugačija, ali sve se na kraju svede na: “Ali morate glumiti!”, i nikad se nisam više s nekom izjavom slagao.

U ovom procesu sam naučio da, iako svladam animaciju brzo i znam kako i što s lutkom radim, uvijek nedostaje ono što ti nitko drugi ne može dati, a to je magija, čulo, gluma koju ti sam daješ lutki, predmetu ili svome tijelu. Umjetnost je unutarnji izričaj. Lutkarstvo je, kao i svaka umjetnost, unutarnja motivacija. Koju, u ovom slučaju, prikazujem lutkom. Lutkarstvo nije banalna umjetnost za djecu. Lutkarstvo nije zabavljanje radi zabave. Ono je ravnopravna umjetnost svima ostalima. Moje kazalište nije dramsko, nije plesno, nije lutkarsko. Moje kazalište je kazalište promjene. A Vaše?

10. SAŽETAK

Šuma Striborova je predstava nastala kao produkt diplomskog rada na kojem su sudjelovali: Laura Kolesarić, Mateja Tustanovski, Luka Selman i Matko Trnačić kao glumci, odnosno animatori. Predstava je nastala pod mentorstvom izv. prof. ArtD. Maje Lučić i sumentorstvom umjetničkog suradnika Gorana Guksića. Matko Trnačić kroz pisani dio diplomskog rada obrazlaže njegov proces unutar rada na predstavi kroz rad na ulozi, izbor pojedinih rješenja, scenografije i lutaka, kako je tekla komunikacija sa suradnicima te izbor glazbe i svjetla. Na kraju autor ovog diplomskog rada donosi zaključak o napisanom.

KLJUČNE RIJEČI: lutka, lutkarstvo, Šuma Striborova, Stribor, Malik, gluma, scena

11. SUMMARY

Šuma Striborova (Stribors Forest) is a performance that originated as a product of graduation thesis in which Laura Kolesarić, Mateja Tustanovski, Luka Selman, and Matko Trnačić participate as actors or animators. The performance was created under the mentorship of assoc. prof. ArtD Maja Lučić and co-mentoring of artistic associate Goran Guksić. Matko Trnačić through the written part of the thesis explains its process within the work on the play through role play. Also, he describes the choice of individual solutions, a description of scenography and puppets, communication, lights, and music. At the end of the thesis, the author concludes what was written.

KEY WORDS: puppet, puppetry, Šuma Striborova (Stribors Forest), Stribor, Malik, acting, scene

12. LITERATURA

1. Kroflin, Livija, *Duša u stvari*, Akademija za umjetnost i kulturu, Osijek, 2020.
2. Solar, Milivoj, *Teorija književnosti*, Školska knjiga, Zagreb, 2005.

LINKOVI :

3. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Bog*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 15.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/bog>>.
4. Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje, *Ivana Brlić Mažuranić*, Leksikografski zavod Miroslav Krleža, 2013. – 2024. Pristupljeno 25.8.2024. <<https://www.enciklopedija.hr/clanak/brlic-mazuranic-ivana>>.
5. Udruga Pravi put, *Ubiti Boga da bi se postalo Bogom*, 2017. Pristupljeno 15.8.2024. <<https://www.udrugapraviput.com/kolumne/ubiti-boga-da-bi-se-postalo-bogom/>>

13. ŽIVOTOPIS

Matko Trnačić rođen je 9. ožujka 1999. godine u Požegi. Nakon završene Katoličke gimnazije s pravom javnosti u Požegi (opća gimnazija), 2019. upisuje preddiplomski studij na Akademiji za umjetnost i kulturu u Osijeku, smjer gluma i lutkarstvo. Paralelno sa studiranjem na Akademiji, Matko igra u predstavama: *Djevojčica sa šibicama* (Gradsko kazalište Požega), *Carevo novo ruho* (GKP), *Romanca o tri ljubavi* (GKP), *Slučaj maturanta Wagnera* (GKP), *Sutra to možeš biti ti* (Kazalište Virovitica), *Gostioničarka* (Gradsko Kazalište Požega), *Plišana revolucija* (Kulturni Centar Osijek).

Također, gostuje na nekoliko lutkarskih festivala: Monte librić, 2021. s ispitnom predstavom *Princeza Ohola*, Input Fest 2022. s ispitnom predstavom *Princeza Ohola* te 2023. na 12. Bugojanskom lutkarskom bijenalu s predstavom *Savršeni život*, koja je dobila i Nagradu za cjeloviti lutkarski izraz. 2023. godine sudjeluje u projektu *Oni dolaze*, Jutarnjeg *Lista* u kojem se prikazalo 14 novih glumačkih lica Hrvatske. Iste te godine dobiva Dekaničinu nagradu.